

Mikropol - eller historien om det store i det små

Fallov, Mia Arp; Jørgensen, Anja; Tølbøll, Lene; Nielsen, Rikke Skovgaard

Published in:
Tidsskriftet Dansk Sociologi

Publication date:
2019

Document Version
Accepteret manuscript, peer-review version

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Fallov, M. A., Jørgensen, A., Tølbøll, L., & Nielsen, R. S. (2019). Mikropol - eller historien om det store i det små. *Tidsskriftet Dansk Sociologi*, 30(4), 15-35. <https://rauli.cbs.dk/index.php/dansksociologi/article/view/6230/6816>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

MIKROPOL: ELLER HISTORIEN OM DET STORE I DET SMÅ

Mia Arp Fallov*, Anja Jørgensen, Lene Tølbøll, *Department of
Sociology and Social Work, Aalborg University*, Rikke Skovgaard
Nielsen, BUILD, Aalborg University

This paper is published online in

Dansk Sociologi

This version is post-print

To access publishers version go to:

<https://rauli.cbs.dk/index.php/dansksociologi/article/view/6230/6816>

*Direct correspondence to Mia Arp Fallov, Frederikskaj 10b, 1. Sal, 2450 Copenhagen SV, Denmark, +45 99408110, e-mail: fallov@socsci.aau.dk

Mikropol: eller historien om det store i det små

Introduktion

I artiklen inviterer vi læseren med til Lemvig, der nægter at være udkant. Lemvig er, som en række andre rurale områder, berørt af udfordringer såsom affolkning og mangel på arbejdskraft samt udfordringer forbundet med klimaforandringer og miljø. Alligevel er det et sted præget af lige så åbenlys optimisme og aktivitet. Lemvig-casen er et eksempel på vigtigheden af at se på de stedsspecifikke forhold for at forstå, hvorfor et område, der er præget af strukturelle udfordringer omkring vækst og udvikling, betegnes som "Nordjyllands Whiskey-bælte" af Lemvig-borgerne. Vi tager afsæt i diskussionen af rural udvikling og udvikling i de nordlige periferier. Her pointeres det, at karakteren af netværk, lokal social kapital og koblingen til det levede liv i de lokale fællesskaber er afgørende for, hvilken form for udvikling der finder sted i perifere områder (Ray 2006, Bosworth et al. 2016, Kumpulainen & Soini 2019). Vi argumenterer for, at det netop er karakteren af, hvad vi til denne lejlighed betegner som "mikropol" – projekteringen af den lokale innovation ud på det globale, en international orientering og en lokal social kultur, som kobler sig til globale flows, og at dette tilsammen skaber det lokales resiliens. Et konkret eksempel på denne orientering er det nye Klimatorium, som er under opførsel på havnen i Lemvig. Det er et produkt af et partnerskab mellem lokale og internationale aktører (triple helix). Klimatoriet er et eksempel på at de centrale aktører i Lemvig søger at konstruere en selvidentitet som et globalt orienteret lokalsamfund, der ikke bare formes af globale vinde, men som projekterer egne løsninger ud som noget, der kan ændre globale problemstillinger.

Artiklen indledes med en beskrivelse af Lemvig Kommune og det empiriske materiale, der ligger til grund for artiklen. Herefter fremlægger vi vores teoretiske grundlag, der både trækker på generelle forståelser af rural udvikling og modstandskraft, vores egen udvikling af et nuanceret og mobilt stedstilknytningsbegreb, samt specifikke sociologiske forståelser af kollektiv handlen og kosmopolitisme. I tre sektioner analyserer vi

materialet fra Lemvig ud fra begrebsliggørelsen af dimensionerne i lokal modstandskraft. Til sidst afrunder vi med at udlægge, hvad vi ser som læringspotentialer fra casen både specifikt men også i forhold til at udvikle en stedssensitiv sociologi.

Casen er en del af det empiriske materiale fra et igangværende Horizon2020-projekt, 'COHSMO – Inequality, urbanization and territorial cohesion: Developing the European social model of economic growth and democratic capacity' (grant agreement No 727058) (2017-2021)¹. Projektet har omdrejningspunkt i en europæisk sammenligning af forholdet mellem urbanisering, ulighed og territorial sammenhængskraft. Projektet søger at tydeliggøre, at der i europæiske udviklingsstrategier bør fokuseres på lokale steders karakterer, på hvordan globale strømninger håndteres lokalt, og på hvordan stedernes lokale betingelser spiller ind på relationen mellem ulighed, urbanisering og sammenhængskraft. Diskussionerne og analyserne fra Lemvig er derfor et lille del-element af det forskningsmæssige indspark til udviklingen af den Europæiske regionale udviklingsstrategi.

Lemvig mellem udkant og global forbundethed

Lemvig ligger ved den vestlige indsejling til Limfjorden og er relativt perifært lokaliseret infrastrukturelt. Kommunen er karakteriseret ved en fantastisk natur med spektakulære strande, skove, klinte og udsigt over Nordsøen. Det gør, at Lemvig er i en rivende udvikling som mål for turisme.

Lemvig er en sparsomt befolket kommune med 20.100 indbyggere (2017), et areal på 508,8 kvadratkilometer og derfor ca. 40 beboere per kvadratkilometer. Knap en tredjedel af indbyggerne er bosat i Lemvig by (næsten 7.000 indbyggere). Lemvig Kommune er udfordret af affolkning: det er den kommune i Region Midtjylland, bortset fra Samsø, der har oplevet den største negative befolkningsudvikling (-6,9%) siden 2010 (Region

¹ For mere information se: <https://www.cohsmo.aau.dk/>

Midtjylland 2017). Affolkningen skyldes især, at unge mennesker rejser til de større byer for at få en videregående uddannelse og ikke vender tilbage; en tendens, der i befolkningsfremskrivningen forventes at fortsætte (Ibid.).

Affolkningen medfører en mangel på uddannet arbejdskraft. Mangel på jobs til kvinder gør det ydermere svært at tiltrække familier og par. Kun 4% af indbyggerne har en lang, videregående uddannelse (10% i regionen; 12% i hele landet). Samtidig er kommunen karakteriseret af en højere andel beskæftigede end i landet som hele, ligesom andelen af langtidsledige er lavere end landsgennemsnittet (Region Midtjylland 2017). Der er en højere gennemsnitlig indtægt for grupper med grundskolen som højeste uddannelse i Lemvig end i både Region Midtjylland og Danmark som helhed. Produktionsniveauet, et mål for værditilvækst pr. årsværk, er højere end landets og regionens som helhed og tredjestørst, når man ser på regionens kommuner. Økonomisk nyder kommunen godt af de naturrigdomme, som området byder på med rige jorde og gode fiskerimuligheder (11% arbejder inden for fiskeri og landbrug mod 3% i hele landet) (Damgaard 2018). Kommunen er præget af entreprenørskab, særligt inden for vindindustrien, og har en tilvækst i nye virksomheder på 28% mens regionen som helhed har oplevet nedgang (Region Midtjylland 2017). Lemvig har hertil et højt aktivitetsniveau i den frivillige sektor og et rigt civilsamfund med mange foreninger, også set i forhold til befolkningstallet (Jakobsen, Sørensen & Johansen 2014). Det bygger på en mentalitet, der også kan genfindes i andre lokalområder langs vestkysten, om at klare sig selv.

Metode

Empirisk bygger artiklen på 24 kvalitative interviews med lokale aktører fra Lemvig. Informanterne udgøres af kommunale embedsmænd (10), politikere på strategisk niveau (4), aktive borgere (5) og lokale forretningsfolk (5). Informanterne er valgt med udgangspunkt i deres rolle i Lemvig. For alle grupperes vedkommende er der tilstræbt en variation og forskellighed, det være sig inden for den kommunale administration af områderne

byplanlægning, økonomisk udvikling, uddannelse, arbejdsmarked og daginstitutioner, inden for forretningsområder (fx fiskeri, landbrug, fabrik og forsyning) og inden for frivillige foreninger og aktiviteter (fx borgerforeninger og turistattraktioner).

Sigtet har været at få et bredt indblik i holdningerne blandt de centrale aktører, der opleves som afgørende for Lemvigs udvikling. Interviewmaterialet har en bias mod ildsjæle og afdækker således ikke borgernes holdninger bredt set. Det skyldes, at målet med interviewundersøgelsen har været at få indblik i, hvordan centrale aktører forsøger at aktivere lokale ressourcer og på den måde sikre udvikling.

Rekruttering er sket igennem indledende identificering af centrale aktører og derudfra sneboldsmetoden, hvor de enkelte informanter pegede os videre til andre centrale aktører i Lemvig.

Ovenstående tilgang lægger således sine begrænsninger på, hvad vi kan belyse. Sigtet har ikke været at gennemføre en repræsentativ undersøgelse, men at belyse centrale aktørers opfattelse af og arbejde med lokalitetens udfordringer og potentialer. Som tidligere nævnt indgår materialet i en større europæisk undersøgelse af sammenhængen mellem urbanisering, ulighed og sammenhængskraft og dette fokus præger tematikkerne i vores interviewguides og træder også frem i det indsamlede materiale. Undersøgelse er optaget af, hvordan stedtilknytning og lokale måder at agere socialt på udgør vigtige territorielle kapitaler, der i sammenhæng med økonomiske og politiske kapitaler interagerer med overordnede strukturer omkring urbanisering og ulighed. Steder er segregeret socialt, demografisk samt med hensyn til lokal tilknytning. Lokal tilknytning er vigtig i forhold til skabelse og vedligeholdelse af foreningsliv, lokale offentlige institutioner såsom skoler og børnehaver, ligesom den er vigtig for etablereingen af uformelle og samværsorienterede sociale netværk – alt sammen noget, der skaber (territoriel) sammenhængskraft, integration og livskvalitet. Således handler COHSMO om, hvordan stedtilknytning, fællesskab og livschancer er fordelt i det geografiske rum og følgelig om, hvordan disse forhold kan forbedres.

Interviewene er udført af en eller to forskere fra COHSMO-teamet og fandt oftest sted i informanternes hjem eller på deres arbejdsplads. Interviewene er parallelle med interviews udført i de andre deltagende partnerlande i COHSMO-projektet og er derfor udført efter fælles guidelines. Tematikkerne dækker beskrivelsen af lokaliteten og territorielle problemer og potentialer, deltagelse af lokale fællesskaber og foreninger, samspillet med kommunale aktører og erhvervsaktører, lokale sociale differentieringer samt beboernes livschancer. Alle interviews er transskriberet, anonymiseret og kodet i Nvivo.

Global ruralitet og territorielle begrebsliggørelser af lokale mestringsstrategier

Lemvig er ligesom andre steder ikke isoleret. Snarere er rurale områder i deres udvikling i konstante relationer til andre steder som svar på globale udfordringer. Rurale lokaliteters svar på de globale udfordringer skal ikke forstås som passiv accept af strukturelle udfordringer, men som en 'sammenkastethed' af processer (Massey 2005), en aktiv forhandling, mediering og hybridisering af globale strukturers indflydelse på lokale steder (Woods 2007:486-87). Woods argumenterer følgelig for, at den globale landlighed er en hybrid af forskelligartede økonomiske, sociale, kulturelle og politiske processer, interaktioner mellem det lokale, det extra-lokale og det globale, samt interaktioner mellem det humane og det non-humane i form af landskaber, teknologier og materialiteter. En sådan hybrid, interaktionel og processuel steds karakter er også fremhævet i andre beskrivelser af urbane steder (se fx Woods 2009, Farias & Blok 2016, McFarlane 2011).

På trods af at det bliver sværere at skille rurale fra urbane processer, betyder den rurale topologi, større afstande og større afhængighed af materialiteten fx i form af klimaforandringer, noget for, hvordan denne relationelle og interaktionelle karakter af det rurale udspiller sig. Desuden udgør befolkningstæthed en afgørende forskel mellem urbane og rurale omgivelser (Jørgensen, Fallov, Knudsen & Skov 2016). I forhold til klimaforandringer er der forskel på, om rurale steders hybride karakter betyder stedsspecifikke former for modstandskraft eller omvendt stedsspecifikke former for sårbarhed (Woods 2012, Jørgensen & Fallov, 2017).

Vores intention med nærværende casestudie fra Lemvig er at følge Woods' (2007) pointe om at undersøge konkrete steder og derigennem lægge flere lag til diskussionen om, hvordan man skal forstå rurale steder og deres udviklingspotentialer, snarere end kun at forstå lokale steder som produkter af translokale processer, som fører til dekonstruktion og afvikling. Endvidere hævder Wood, at lokale steder har agens og svarer på globale forandringer på forskellig vis, hvilket hænger sammen med, at det globale ikke kun er et spørgsmål om økonomiske strukturer, men også om kulturer, tilhørsforhold og fællesskaber (Woods 2007). Der er her tydelige forbindelser til den diskussion, som er ført af blandt andet Ray (2006) og Bosworth m.fl. (2016), om at forstå rural udvikling som et samspil mellem endogene (lokale) og eksogene (udefrakommende) kræfter. I den neo-endogene forståelse af rural udvikling fremhæves, hvordan perifere steder på trods af strukturelle udfordringer gennem mobilisering af lokale ressourcer og forbindelser til extra-lokale netværk kan føre til udvikling og sociale innovationer (Bosworth m.fl. 2016). I denne diskussion understreges samspillet mellem politiske, økonomiske og materielle processer, samtidig med at der lægges vægt på lokalsamfundets og lokale fællesskabers afgørende rolle for disse udviklingspotentialer. Herhjemme er betydningen af social kapital for rural udvikling især fremført af Svendsen (Winther & Svendsen 2012, Svendsen 2013).

Diskussionerne om den neo-endogene udvikling foregår parallelt og koblet med et fokus på lokale steders modstandskraft og udviklingspotentiale. I denne artikel vil vi især bygge videre på Bærenholdt og Aarsæthers (2002) begrebsliggørelse af territorielle mestringsstrategier som indeholdende dimensionerne innovation, netværk og identitetsformation. Innovation refererer til en bred forståelse af økonomiske aktiviteter (dvs. også inkluderende kulturelle, sociale og politiske aktiviteter), der søger at løse lokale problemstillinger og som reflekterer en global, neoliberal vidensøkonomi. Netværk refererer til forskellige former for social kapital, både af en brobyggende og afgrænsende såvel som af en institutionel karakter (Fallov, 2011, Portes 1998, Woolcock

1998). Netværksdimensionen kan i dette perspektiv være for stærk, ledende til lokal stiafhængighed, men den kan også være for svag eller for fragmenteret, således at lokale ressourcer og potentialer ikke udnyttes (Bærenholdt & Aarsæther 2002). Dimensionen omkring formationen af identitet refererer til vigtigheden af kulturel forbundethed; især hvordan forskellige steder er koblet til globale og mobile orienteringer på forskellig vis.

Bærenholdt og Aarsæther argumenterer med udgangspunkt i deres analyse af tyndtbefolkede områder i de skandinaviske lande for, at lokaliteten er afgørende for både typen og anvendelsen af forskellige mestingsstrategier. Det bliver, "det spatiale i afgrænsninger og bevægelse af mennesker, ting og information, som gør forskellen" (Bærenholdt & Aarsæther 2002:158, egen oversættelse). De fremfører, at lokaliteterne placerer sig på et kontinuum mellem territorialitet og mobilitet. I empiriske studier af sammenhængen mellem stedtilknytning, mobilitet og lokale fællesskaber i Aalborg Kommune (Fallov, Jørgensen & Knudsen, 2013) ses det ligeledes, at der ikke eksisterer modsætninger mellem stedtilknytning og mobilitet, men at disse er forbundet gennem fysiske, sociale og symbolske kapaciteter samt af lokale praksisser i form af rytmer og rutiner. Herudover identificeres også forskellige typer af tilknytningsforhold til steder på tværs af urbane og rurale omgivelser, der er placeret imellem dimensioner af lokal og global orientering samt af dimensioner mellem præferencer for at bo i hhv. socialt heterogene og socialt homogene bosætninger (Jørgensen, Fallov, Knudsen & Skov, 2016). Dermed er det i dette perspektiv samspillet mellem globale og mobile orienteringer, former for social sammenhængskraft, samt hvordan den territorielle praksis giver adgang til nye former for ressourcer, som afgør, hvordan lokaliteter klarer sig.

Når vi skal forstå, hvad der ligger i en global orientering, er diskussionen om det kosmopolitiske samfund og kosmopolitisme med jævne mellemrum dukket op på den sociologiske begrebsarena. Featherstone (2002) karakteriserer diskussionen som primært foregående mellem to grupper: dem, der tror på, at kosmopolitiske samfund kan være grobund for en ny globalt orienteret moral og global form for medborgerskab (se fx Turner

2016), og dem, der modsat ser kosmopolitisme som forbundet med de mobile elitors forflygtigelse fra ansvar og manglende lokale tilhørsforhold (Bauman 2000: Castells 2002). Særligt har der været en opblomstring af diskussionen om det kosmopolitiske samfund i forbindelse med Ulrick Becks arbejde (Beck 2009, Beck 2002) og hans manifest for en 'kosmopolitan sociologi' (Beck 2012). For Beck er det kosmopolitiske samfund et samfund, der har indoptaget det globale i den lokale hverdagspraksis. Denne indoptagelse af det globale betyder, at det kosmopolitiske samfund er dialogisk, karakteriseret af flow og i bevægelse, fordi mennesket konstant må forholde sig til den globale anden i dets hverdagspraksis. Den globale orientering betyder også, at forholdet mellem det lokale, det nationale og det globale forandres. Det lokale forsvinder ikke som sådan, men der sker en deterritorialisering af det lokale, idet det lokale reflekterer det globale. Mennesket er stadig knyttet til steder gennem de sociale relationer, de har til f.eks. familie, venner, naboer, kollegaer mv., men lokalitet bliver i mindre grad udgangspunkt for formationen af identitet (Beck 2002). Samtidig bliver også tilhørsforholdet forandret, idet den større erkendelse af globale risici betyder, at nationale, forestillede fællesskaber udfordres som dem, der kan svare på fx klimakrisespørgsmål. Udfordringen bliver, ifølge Beck, at skabe nye kosmopolitiske forestillede fællesskaber, der ikke tyer til banal nationalisme, samt søger løsninger i opstilling af tydeligere grænser både materielt og symbolsk (Beck 2012).

Vi vil ikke modsige de kosmopolitiske tendenser og det, at vi på baggrund af øget mobilitet og teknologiske udviklinger må gentænke ideen om steder som fjerne, nære, afsondrede med videre. Derimod vil vi på baggrund af analysen i artiklen, samt tidligere arbejde om lokalt tilhørsforhold (Fallov, Jørgensen & Knudsen, 2013, Jørgensen, Fallov, Knudsen & Skov, 2016, Fallov & Jørgensen, 2018) fremføre, at der *ved siden af* den kosmopolitiske refleksion om det lokale og glokale findes andre orienteringer. Lemvig er netop en case på en anden form for global orientering, hvor det lokale bliver brugt til at forstå det globale. Der er således tale om en næsten modsatrettet bevægelse i forhold til den, som Beck beskriver, når han henfører til en indoptagelse af det globale i den lokale hverdagspraksis. Vi identificerer i stedet en *projektering* af det lokale *ud på* det

globale. I denne bevægelse tages der udgangspunkt i det lokale tilhørsforhold som en ressource; som noget, hvor det lokale kan være et eksempel for globale innovationer, og hvor forpligtelse og sammenhængskraft bliver udgangspunkt for pragmatisk håndtering af risici. Begrebet "*mikropol*" er udviklet til at indfange dette og signalerer denne orientering, der er optaget af at se det store i det små og finde lokale svar på potentielt udfordrende globale strukturer. Herved tydeliggøres vigtigheden af at tage udgangspunkt i den lokale geografi, og hvordan det lokale udspiller og materialiserer globale neoliberale kapitalistiske udfordringer på varierede måder. Vi bygger på denne måde videre både på den økonomiske og politiske geografis diskussion om skala og bevægelser mellem det globale og det lokale, og særligt det vigtige i den lokale sociale innovation (Swyngedouw 2004, Moulart et al 2005). Dog er vi her optaget af den lokale identitet og tilknytnings betydning for modstandskraft og den lokale udvikling af stedet snarere end politiske netværk, global konkurrence og kulturelle flows.

Ved at koble til vores egen udvikling af tilknytningsbegrebet som et kontinuum af forskellige grader af mobil tilknytning (Fallo, Jørgensen & Knudsen, 2013) kan vi udvikle ovenstående begrebsliggørelser af samspillet mellem territorielle praksisser og socioøkonomiske ressourcer. Vi argumenterer for, at mobilitet netop ikke er en modsætning til lokalt tilhørsforhold, men at forskellige former for opkoblinger til globale flows afhænger af lokale forankringer og fællesskabsressourcer. Det muliggør en lokalsamfundssociologi, som ikke stirrer sig blind på socioøkonomiske ressourcer, men har fokus på disses samspil med betydningen af lokale praksisser, identiteter, historik og tilknytning for et områdes udvikling. Vi knytter hertil Sampsons begreb om 'collective efficacy' (Sampson 2012), der trækker social sammenhængskraft og forventningen om kollektiv handlen sammen. Begrebet kobler områders socioøkonomiske profil med deres historik, lokal praksis og formelle og uformelle sociale organiseringer på en måde, hvor udvikling netop ikke kan aflæses af aggregeringer af medlemskab. Muligheden for kollektiv handlen handler om tykthed, lokal praksis og måden, frivillige politiske organisationer og uformelle netværk er forbundet på. Derfor er koblingen til tilknytning og kollektiv

handlekraft med til at komplementere Bærenholdt og Aarsæthers dimensioner omkring netværk og identitet, samt Ray (2006) og Bosworths mfl. (2016) fremhævelse af lokale netværk og lokal agens, mens Bærenholdt og Aarsæthers begreb om innovation understreger de dynamiske og fremvoksende dimensioner af lokal udvikling. Et sådant sociologisk begrebsunivers kan bruges til at analysere, hvordan identitet, tilknytning og økonomiske ressourcer i nogle tilfælde bevirker udvikling og produktivitet, mens de i andre resulterer i stagnation eller ligefrem afvikling.

Ovenstående teoretiske perspektiver danner baggrunden for de efterfølgende empiriske analyser. Det vil i det nedenstående blive tydeligt, hvordan orienteringen som mikropol er tæt koblet til sociologiske kernebegreber såsom livsformer, sammenhængskraft og social kapital, men også til spørgsmål om rumlige, demografiske karakteristika og særlige migrationsmønstre.

Den internationale udkant og kollektiv handlekraft

Der er historiske, strukturelle og kulturelle grunde til, at Lemvigområdet har det internationale udsyn, som er illustreret af det indledende eksempel om det nye Klimatorium. Lemvigområdets bønder var ikke fæstebønder men frie bønder, der dermed var afhængige af at afsætte deres produkter gennem internationale markedsruter gennem Tyskland og senere England. Det samme gør sig gældende for fiskerne, som også historisk har været orienteret mod internationale farvande og internationalt samarbejde. Denne erhvervsstruktur har haft flere betydninger. For det første er jorderne omkring Lemvig relativt fede og mulighederne for fiskeri gode, hvilket i gode år har betydet relativt stor rigdom i området og gode livschancer sammenlignet med lokaliteter længere nede af vestkysten (Damsgaard 2018). For det andet har det lagt grunden for en kultur af selvstændighed, der er koblet med nødvendigheden af at samarbejde, når udbytterne har været mindre gode. En lokal embedsmand beskriver:

... styrkerne ved området er jo i virkeligheden nok, at man er rundet af, at man godt ved, at heroppe kommer der ikke nogen andre og løser tingene for os. Vi er nødt til at gøre noget selv. Der er en meget sådan iværksætterkultur, som er rundet af, at man er vant til selv at skulle sætte tingene i gang og gennemføre dem. Og den er også dels rundet af fiskeriet, ikke. Hvor man var vant til at tage på havet, og når man kom hjem, så skulle man have landet sine fisk, og man skulle også have repareret sit skib, og det skulle smedene altså stille op til, for man skulle altså afsted igen. Så det er sådan en meget agil kultur i virkeligheden. (Frederik)

Også i nyere tid er erhvervsstrukturen i høj grad præget af entreprenører og selvstændige. Traditionelt har virksomheder i kommunen haft et højere lønniveau end virksomheder i nabokommunen, ligesom erhvervsstrukturen og det karakteristiske udsyn har betydet, at der altid har været en høj andel international arbejdskraft. En lokal skoleleder formulerer det således:

Det er ikke noget, vi skilter med, men erhvervene har jo altid været afhængige af at vide, hvad der sker rundt omkring os, og vi har faktisk haft rigtig mange tilflyttere. Der er kommet hollændere og tyskere ind, som har fisket i Thyborøn lige så længe, som jeg kan huske. Og det har jo gjort, at der altid har været den her udveksling af befolkningen. Udsynet er genereret af alt det her med hele tiden at skulle overleve. Hele tiden at skulle kunne afsætte sine produkter. (Gustav).

Den historiske struktur betyder, at der altid har været internationale migranter, fx polakker involveret i fiskeindustrien, rumænere og ukrainere involveret i landbrugsproduktionen, samt romaer omkring Lomborg, thailændere i Thyborøn, thamiler i Nr. Nissum og syrere i Vestlemvig (Interview med kommunal embedsmand Mads). Flere af informanterne giver udtryk for, at migranter bliver vel modtaget, og at der gøres meget ud af at integrere dem i lokalsamfundet og foreningslivet, således at de bliver boende (fx interview med Mads og interview med aktiv borger repræsentant Klaus).

I lyset af Bærenholdt og Aarsæthers (2002) pointe om, at copingstrategier er koblet til forholdet mellem territorialitet og mobilitet, betyder den form for international orientering, der historisk og nutidigt dominerer i Lemvig-området, at der er en tæt kobling mellem territoriell brobygning og mobile brobyggende strategier i bevægelsen af varer og mennesker, der gensidigt udlever behovet for at afsætte produkter på internationale markeder og opfylde behovet for arbejdstagere. Informanterne opfatter deres stedslige identitet som tæt koblet til andre steder og som formet af et internationalt udsyn. Som vi skal se nedenfor, betyder det ikke en modsætning til territorielle indadskuende koblinger. I vores udlægning af Bærenholdt og Aarsæthers (2002) pointe er dimensionerne involveret i lokale copingstrategier ikke et nulsumsspil, men netop strategier, som er sammensat af forskellige positioner. På den måde udspiller Lemvig som sted sig netop i koblingen af disse dimensioner, hvilket har som konsekvens, at det som sted ikke kan reduceres til binære forståelser af center-periferi eller centrum vs. udkanten (Bærenholdt & Granås 2008).

Selvstændighedskulturen, samarbejdskulturen og den internationale orientering og erfaring er delvist rundet af en nødvendighedskultur, fx forbundet med afhængigheden af naturens luner eller manglen på arbejdskraft, og har samtidig så lange historiske rødder, at de er blevet en markant del af den stedslige identitet. Informanterne italesætter det som en styrke. En informant beskriver, hvordan de stedsspecifikke former for identitet skaber sammenhæng mellem selvstændigheden og autonomien i at løse problemerne, hvilket bliver til en form for resiliens, her udtrykt af en anden tilflyttende embedsmand:

Der var så mange ressourcer herude, at man ikke drømmer om det. Når vi har de kæmpe klimaudfordringer, som vi i Lemvig ved, at vi har, så piber man ikke; man gør bare noget ved problemet. Vi havde nogle storme... [navn på sted] blev simpelthen førerbunkeren, hvor både kommunen og beredskabet og nogle af vores folk sad og tegnede op, hvor stormene de kom ind hernede. Og så blev det bare diageret ud, og så blev det egentligt løst. Og modsat mange andre steder i landet, trods vandstanden var højere her, så havde [de] kun fået én anmeldelse på en vandskade, selvom man havde evakueret 100 mennesker hernede. Og

det blev egentlig grundstenen til det, vi så førte ind i Klimatoriet, altså den der resiliente tankegang, hvor man kunne sige, vi gør bare noget ved tingene (Søren).

Stedsidentiteten bliver her koblet med en institutionel ramme og tætte forbindelser mellem lokale kommunale embedsmænd og andre lokale aktører (se også Jørgensen, Fallov & Nielsen, forthcoming). Begge disse elementer er vigtige dimensioner i, hvad Amundsen (2012) og Adger (2000) betegner som lokal resiliens: lokalsamfunds evne til ikke bare at mestre globale udfordringer og forandringer, men også til at forandre sig refleksivt i samspil med forandringerne og sikre lokalsamfundets velfærd og videre udvikling (Hall & Lamont 2013). En sådan forståelse af modstandskraft lægger vægt på kollektive elementer og på samspillet mellem kulturelle, sociale, politiske, materielle og økonomiske ressourcer. Dette samspil er tæt knyttet til karakteren og typen af lokale netværk.

Lokalt tilhør og lokal kollektiv resiliens

Den gennemgående fortælling fra vores informanter i Lemvig er en fortælling om et stærkt fællesskab og en stærk tilknytning til området, der er koblet med stoltheden over kulturen om selv at klare lokale udfordringer, med styrken af denne forbundenhed og med eksistensen af en stærk social sammenhængskraft. Informanterne dækker en række forskellige sociale positioner og uddannelsesmæssige baggrunde. Resultaterne er i tråd med dem, vi har fundet i Aalborg kommune, hvor der ligeledes tegnede sig et billede af, at lokale tilhørsforhold var vigtige for beboerne på tværs af traditionelle classeskel (Fallov, Jørgensen & Knudsen 2013, Jørgensen, Fallov, Knudsen & Skov 2016). En sådan sammenhængskraft hænger både sammen med stedsidentiteten og dens historiske og kulturelle orienteringer, som vi var inde på ovenfor, og med typen og karakteren af de netværk, der er i området. Vi har identificeret tre typer af netværk i området: tætte og mere lukkede netværk, der minder mest om "old boys"-netværk, enkeltssagsnetværk og især længerevarende netværk opstået i

forbindelse med løsningen af lokale problemer og sigtende mod generel lokal udvikling. Som i andre områder varierer netværkenes styrke og intensitet.

Landbrug, fiskeri samt små og mellemstore virksomheder fylder ikke blot meget i den lokale økonomi og erhvervsstruktur, men også som livsform og lokal kultur. Erhvervene hviler ofte på bestemte familiestrukturer præget af, hvad Thomas Højrup har betegnet som en selvstændig livsform (Højrup 1983). Familien er ofte tæt vævet sammen med produktionen og udgør hele produktionsenheden. Familien er på den måde medvirkende i at tage ansvar for virksomheden og dens overlevelse, hvorved forskellen mellem ”virksomhed” og ”det private” udviskes. Det kan have betydning for, hvordan de lokale traditioner har udviklet sig i retning af at omfatte både afgrænsende og brobyggende former for social kapital (Putnam 2000). Social kapital rækker således ud over individernes umiddelbare og nære fællesskab omkring produktionsenheden, mens de tætte relationer internt i produktionsenheden er koblet til brobyggende relationer til det omgivende samfund.

Den selvstændige livsform bliver af nogle interviewpersoner betegnet som en patriarkalsk kultur; ”den findes stadigvæk i fortællingerne og synet på det enkelte menneske” (Interview med Gustav); knyttet til et traditionelt familiemønster:

Om det også skyldes, at vi faktisk nok er et af de steder i landet, hvor der er flest med sådan et traditionelt familiemønster, det er svært at se. Men et meget lavt skilsmisseantal og langt de fleste børn her i kommunen vokser op med begge deres forældre, så på den måde er det også... Så er der også i vores befolkningssammenhæng en norm om, at familierne skal klare tingene sammen (Interview med Mads).

Informantens tese om et traditionelt familiemønster støttes af statistik på området: Lemvig har landets tredje-højeste fertilitetsniveau, landets tredje-laveste andel skilte og en høj andel af voksne i ægteskaber (82,2% mod landsgennemsnittet på 77,9%) (Statistikbanken.dk; Danmarks Statistik 2018). Der er selvfølgelig mange faktorer, fx aldersfordeling, der er afgørende for disse tal, men det tyder på en tendens til et mere traditionelt

familiemønstre. Når dette kobles med et lavt befolkningstal, relativt set, giver det en befolkning præget af tætte og stærke bånd, der er med til at styrke den afgrænsende sociale kapital og måske også en stærk social kontrol. Det kan både styrke den enkeltes og den kollektive modstandskraft i forskellige livsfaser, men også influere på den enkeltes autonomi.

Den dominerende fortælling på tværs af alle grupper af informanter og forskellige baggrunde handler dog ikke om de lukkede og mere afgrænsende former for social kapital, der findes i klublignende netværk. Den dominerende fortælling blandt informanterne er en fortælling om, hvordan den brobyggende form for social kapital giver en stærk social sammenhængskraft og en kapacitet til at handle. Flere af vores informanter fremhæver, hvordan den kollektive forbundenhed i området reducerer omfanget af sociale problemer, såsom marginaliserede unge eller problemer med hjemløshed. En embedsmand fra det sociale område beskriver det således:

... når vi sammenligner på de der socioøkonomiske parametre, så har befolkningen jo, fordi de har en god formue og en god indtægt, så har de jo generelt flere muligheder for at kompensere. Jeg synes også, det er mit indtryk, at sådan en gennemsnitlig borger i Lemvig har et rigtigt stort socialt netværk og er engageret i sit lokalsamfund og er synlig og er med i de ting (...). Hvis man målte den gennemsnitlige sociale kapital, så tror jeg, at den var rigtig høj. (Interview med Mads)

Han underkender ikke, at der er sociale problemer i Lemvig, men fremhæver at det betyder noget, at der er en stærk kobling mellem et højt niveau af social kapital og et vist niveau af økonomiske ressourcer (Bourdieu 1986, Bourdieu 1991, Fallov, 2011). Det betyder på et kollektivt niveau, at horisonten af handlemuligheder i mødet med lokale udfordringer er større.

Sampson (2012) argumenterer for, at det ikke kun er tætheden og den lokale forankring af netværk, der er afgørende for den lokale kollektive handlekraft, men også graden af organisering. Det er især tætheden af

frivillige og civilsamfundsorganisationer, der er nøglen til mobiliseringen af den lokale handlekraft i mødet med lokale udfordringer. I Lemvig er der en meget høj organiseringsgrad. Denne embedsmand sætter ord på det som går igen i alle vores interview:

Man arbejder sammen, og så har området måske også den fordel, at de mindre samfund faktisk kan mere end byerne på det der kollektive, netop fordi man er nødt til at løfte i flok. Og man gemmer sig ikke sådan lige i mængden. Og det er ikke altid kommunen, der skal sætte alting i gang, man må faktisk godt gøre noget selv. Det er svært at bo i det her område, hvis man ikke er aktiv i idrætsforeningen, eller hvis man ikke er aktiv i handelsbestyrelser, eller det er man sådan set hele vejen omkring. At man er indstillet på, at det ikke kun er arbejde og så familie, men der er også et samfund, som man også skal være aktiv i. (Interview med Frederik)

Alle de mindre samfund i kommunen har en række foreninger, ikke bare centreret omkring fritidslivet, men også landsbyråd, hvor frivillige kræfter tager hånd om lokale problemstillinger (se Laursen et al. 2015, Johansen og Chandler 2015 for andre eksempler). Centralt er det, at koblingerne mellem netværk og dermed også den gensidige forpligtelse til engagement går på tværs af sektorer. Vi har fortællinger om, at den frivillige aktivitet trækkes ind i de lokale erhvervsdrivendes hverdag, og om hvordan nøglepersoner fra den kommunale forvaltning også er tæt koblet til længerevarende lokale netværk (se Jørgensen, Fallov & Nielsen, forthcoming). Samtidig skildrer aktive borgere og kommunale informanter, hvordan kommunale investeringer målrettes til de områder, der har et stort lokalt engagement og en forandringsorienteret mentalitet (Interview med aktiv borger Kirsten, Interview med embedsmænd Peter og Birgit).

Netværkene er ikke kun koblet på tværs af sektorer, men også på tværs af socioøkonomiske positioner.

Informanterne fortæller således, hvordan lokale succesfulde erhvervsdrivende, højtstående fiskere og andre

med høje indkomster ikke trækker sig tilbage fra lokalsamfundsforpligtelser. Sammenhængskraften gør, at de ressourcestærke ikke trækker sig væk, men vender sig ind mod lokalsamfundet:

Altså, jeg synes, der er en rigtig god holdning, også blandt de folk, der er særligt ressourcestærke og som har særligt mange økonomiske ressourcer, om også at være aktivt bidragende i deres lokalsamfund. Så de er ikke anonyme. Der er også folk, der gerne vil dele deres rigdom med andre. (Interview med embedsmand Mads).

Vi har således i vores materiale en del fortællinger om, at det netop er i kraft af deres fremtrædende position, at lokale ildsjæle har koblet lokale problemstillinger til nationale magtcentre og pengestrømme eller omvendt været medvirkende til at skabe lokale fyrtårne og samlingspunkter, der trækker eksterne netværk og entreprenører til området. Vigtigheden af denne lokale ansvarstagen understreges af den socioøkonomiske sammensætning af borgerne i Lemvig, hvor der er en meget lille uddannelsesmæssige elite. Vores materiale indeholder derfor modfortællinger til Baumans (2000) tese om, at eliterne flygter fra deres lokale ansvar og nuanceringer af Becks (2002) tese om deterritorialisering. Dog er det afgørende at være opmærksom på, at vi ikke på baggrund af denne artikels interviewmateriale kan sige noget om, hvordan borgerne generelt opfatter dette.

Entreprenant pragmatisme

Bærenholdt og Aarsæther (2002) argumenterer med udgangspunkt i Woolcock (1998) for, at det er samspillet mellem lokale aktørers indlejring i netværk, der både rækker indad og udad, og deres autonomi som markedsaktører, der skaber lokal udvikling. Ydermere fremhæver de, hvordan refleksivitet omkring samspillet mellem lokale rumlige betingelser, mobilitet og formationen af stedsidentiteter i form af grænsedragninger og overskridelser af eksisterende grænsesætninger er afgørende for innovationer. Når vi spurgte informanterne, hvad der har været afgørende for den positive udvikling i Lemvig på trods af de demografiske udfordringer,

fremhæves på tværs af forskellige informantbaggrunde en vilje til at være entreprenante og skabe nye udviklinger. En aktiv borger fortæller, hvordan projektet med at gøre Bovbjerg Fyr til Lemvigs største turistattraktion hviler på samspillet mellem iværksættere, social kapital og de tætte koblinger til lokale myndigheder:

Der er tre ting i spil, for mig at se, for at det er lykkedes. Det er, at der er ildsjæle, der ser det, og sætter en bevægelse i gang. Der er nogle sociale relationer hele vejen igennem kommunen, som man kan mobilisere og aktivere, og der er et samspil mellem de politiske myndigheder, kommune og stat, eller amt eller hvad det nu var på det tidspunkt. De tre ting dér med iværksættere, den sociale kapital og så samspillet mellem myndighederne, det gjorde, at det her lykkedes. Og siden er der så sket det, at det faktisk har udviklet sig til den største turistattraktion i Lemvig Kommune. (Interview med aktiv borger Børge)

De lokale innovationers succes hviler på kombinationen af, at ildsjæle med et tykt lokalt netværk ser mulighederne, og at disse ildsjæles innovationer hurtigt kan indlejres i agile og bevægelige kommunale netværk, der kan være med til at skabe muligheder i form af finansieringer, tilladelser og reguleringer (se Jørgensen, Fallov & Nielsen, forthcoming).

Kumpulainen og Soini (2019) viser i deres studie af en række landsbyer i Finland, at den entreprenante kultur kobler sig til eksisterende bondekultur. I deres studie betyder det, at entreprenørskab er knyttet til en eksisterende kultur for at tage ansvar for lokal udvikling, at der er villighed til at arbejde hårdt for det, samtidig med at entreprenørskab også i stigende grad er institutionaliseret gennem den måde, hvorpå rurale områder tildeles midler fra både kommunale, regionale og europæiske strukturfonde. Den pointe kan også genfindes i vores materiale fra Lemvig. Blandt andet har LAG-midler været med til at muliggøre en række småvirksomheder, der er bygget både på håndværkerkompetencer og på at udnytte lokal kultur og

naturherligheder. Der tegner sig således et differentieret billede af entreprenører i Lemvig, hvor nogle af dem knytter sig til opløsningen af de urbane og rurale skel ved at bringe livsstilsvirksomheder ud i det rurale.

Således er der i Lemvig en kultur for at tage ansvar for lokal udvikling, som understøttes og videreudvikles af netværk af både afgrænsende og brobyggende karakter. Samtidig er det tydeligt, at kultur og netværk giver en særlig global orientering, der leder til vores beskrivelse af Lemvig som en mikropol, hvor lokale udviklingstræk kan være eksempler på innovationer, der kan drive løsninger på globale problematikker videre.

Der er flere interessante dimensioner af den entreprenante kultur. For det første er der en drivkraft i, at man kan skabe en indtægt. Det betyder, at nye innovationer ikke bare er hobbyvirksomheder, men at det skal kunne betale sig, og at det skal være tydeligt, hvad der kommer ud af investeringer. Det fremhæves af flere informanter, at den entreprenante kultur på klimaområdet har været muliggjort af samspillet mellem den territorielle sammenhængskraft, og at man har kunnet se, at det er et område i vækst, som man kan tjene penge på. En aktiv borger fortæller:

Det, at man kan tjene penge på det, har været drivkraft på at være 'first movers' på klima, energi og affaldshåndteringsområdet. Det første biogasanlæg, affaldssortering, vindmøller. Pointen er her, at det er koblingerne mellem de gode innovationer, det at det kan skabe arbejdspladser, at det kan promovere området – og at der er institutionel opbakning i kommunen til at gøre det, og det kan hvile oven på sammenhængskraften. (Interview med aktiv borger Sigurd)

For det andet er der nogle særlige temporale og rumlige dimensioner koblet til ønsket om at se udkommet af investeringerne. Vi ser i materialet både en tendens til at agere hurtigt på globale klimaspørgsmål og en mere langtrukken temporalitet, som beskrives af en erhvervsdrivende informant som sindighed:

Det er et meget, meget, meget ressourcestærkt område. Det må man sige. Jeg tror, at der er vi tilbage til det relationelle. De skal kunne lide dig. De skal kunne lide det, de ser. Og jo, jeg tror, der er muligheder.

Men det er trægt. Altså, det går ikke hurtigt... Det er det, jeg refererede til med sindigheden, ikke. Den er der. Det behøver ikke være i dag, det behøver da ikke at være i morgen, det kan godt være lige om lidt, ikke. Det kan godt være om 1 år, eller 2, eller 3 år. Vi ser lige tiden an. (Interview med erhvervsmand Kasper).

Sindighed skal ikke forstås som en bagstræberisk nervøsitet for at investere penge i nye innovationer eller en mindre grad af nytænkning. Informanten forklarer, at når han taler om sindighed, så handler det om, at man som nytillkommen iværksætter skal vise, at man er villig til at forpligte sig til lokale netværk og engagere sig i lokal udvikling. Der er således en stor villighed til at investere, men den økonomiske kapital er bundet sammen med den sociale kapital og med kropsliggørelsen af den lokale identitet. Det er således ikke nemt som tilflytter eller ny virksomhed i området at trænge igennem med nye ideer. Den relativt lille skala i Lemvig spiller også en afgørende rolle her, da ansigt-til-ansigt interaktioner muliggør formationen af identitet og tilknytningen til netværk. Flere informanter bruger ordet pragmatisme til at beskrive, hvordan de tæt koblede netværk og den lille rumlige skala nødvendiggør en pragmatisk tilgang; ikke bare fra iværksætters side, men også fra lokale myndigheder. Der er således en lokal kobling af sindighed og eksekveringskraft (Interview med erhvervsmand Kasper).

Det pragmatiske ligger således i, at der er en trodsighed, der får tingene til at ske og som bygger på lokalt erhvervede erfaringer, som man gerne vil brede ud til innovationer til glæde for andre. Der er en vilje til at få tingene til at ske og lykkes. Den entreprenante praksis ændrer også tidligere grænsedragninger i Lemvig, hvilket er parallelt til et fund, Kumpulainen og Soini (2019) gør i deres studie. Samarbejdsflader mellem landsbyer, landsbyklynger, samt nye relationer mellem landsbyerne og Lemvig gør, at tidligere lokale grænsedragninger opløses (og nye måske opstår). Samtidig kobles mindre samfund i stigende grad til urbane og internationale netværk, der bringer andre steder ind i det lokale (jf. den første sektion). Dette betyder ikke mindre tilknytning til det lokale, men snarere at stedsidentiteten er anderledes og i højere grad baseret på 'sammenkastethed' (Massey 2005) af lokale, ekstralokale og globale koblinger.

Konklusion

Fortællingerne fra Lemvig viser, at der på dette sted ifølge centrale aktører i området har udviklet sig en stærk kobling mellem entreprenørskab, lokalt tilhør og kollektiv handlekraft, og at denne lokale kultur har rødder langt tilbage i historien. Samtidig viser analysen, at den lokale kultur ikke kun er baseret på nødvendighedens politik i et område, der er strukturelt udfordret. Derimod har vi vist, at det er samspillet mellem erhvervsstrukturen, størrelsesforholdet, de historiske og kulturelle stiafhængigheder og et aktivt lokalt miljø, der former kulturen på dette lokale sted. På den ene side er Lemvigs forbundethed med globale flows i form af en international orienteret erhvervsstruktur afgørende, fordi den sikrer ressourcer, fx af store omsætninger i fiskerierhvervet, og innovation i de nye grønne økonomier. På den anden side har denne foretagsomhed rødder i en fortid præget af en høj grad af autonomi og frihed, der har ledt til udviklingen af en identitet og en lokal kultur, der arbejder med udvikling nedefra. Vi betegner således Lemvig som en *mikropol*, idet der arbejdes med at projektere de gode lokale løsninger ud globalt, og at disse lokale løsninger netop hviler på en stærk lokal stedsidentitet og sammenhængskraft. Vi viser dermed, at indoptagelsen af den globale orientering findes samtidig med og ved siden af en stærk lokal orientering. Ved siden af de globale deterritorialiseringer som Beck beskriver (2002) findes vigtige og varierende re-territorialiseringer. Sammenhængende relationer mellem lokal styring og et aktivt lokalt miljø er en af hjørnepillerne i fundamentet for stedslig udvikling i tråd med pointerne fra andre rurale steder i Europa. Samtidig udfordrer fortællingerne fra Lemvig også forestillingen om, at strukturelle udfordringer alene fører til afgrænsende former for social kapital, nostalgisk søgen efter tabte former for homogenitet eller protektionisme. Tværtimod viser Lemvig-casen, hvordan international orientering, åbenhed og værdsætning af forskellighed er vigtige elementer for lokal bæredygtig udvikling i Lemvig.

Løfter man blikket fra Lemvig-casen, er spørgsmålet hvorvidt fundene for Lemvig er unikke for en dansk sammenhæng eller ej. De understreger en eksisterende kultur i danske udkantslokaliteter, der som vi har vist i

ovenstående indebærer en stærk selvforståelse centreret om i fællesskab at løse tingene selv, at gøre noget ved problemerne og at sikre udvikling gennem forpligtende netværk. Heri ligger der flere potentialer. For det første et potentiale for, at man internationalt kan lære af den danske udkant, såvel som den nordiske udkant (Bærenholdt & Grånås 2008, Kumpulainen 2019). Heri vil rammerne i COHSMO-projektet muliggøre sammenligninger, der kan skærpe blikket for de tværnationale forskelle. For det andet, et potentiale for et øget fokus fra nationalt niveau på at muliggøre udkantens udvikling gennem understøttelse af lokalitetens styrker. Lemvig er som andre steder i Danmark ikke kun udkant, men også centrum for udvikling. For det tredje, relaterer det til potentialet i stedsociologien for at forstå lokal udvikling, idet den kan trække relationer mellem sted, lokale sociale fællesskaber, kulturer og hverdagspraksisser frem, samt vise deres komplekse samspil med ekstra-lokale og globale strukturer og territorialiseringsprocesser.

Referencer

- Adger, W.N. 2000: "Social and ecological resilience: are they related?". *Progress in Human Geography*, vol. 24, no. 3:347-364. <https://doi.org/10.1191/030913200701540465>
- Amundsen, H. 2012: "Illusions of Resilience? An Analysis of Community Responses to Change in Northern Norway", *Ecology and Society*, vol. 17, no. 4:46. <https://doi.org/10.5751/ES-05142-170446>
- Bærenholdt, J.O. & Aarsæther, N. 2002: "Coping Strategies, Social Capital and Space". *European Urban and Regional Studies*, vol. 9, no. 2:151-165. <https://doi.org/10.1177/096977640200900204>
- Bærenholdt, J.O. & Granås, B. 2008: "Places and Mobilities Beyond the Periphery", in J.O. Bærenholdt & B. Granås (eds.): *Mobility and Place - Enacting Northern European Peripheries*. Ashgate:Aldershot:1-12.
- Bauman, Z. 2000: *Liquid Modernity*, Polity Press:Cambridge.
- Beck, U. 2012: "Kosmopolitanisme som forestillede globale risikofællesskaber". *Dansk Sociologi*, vol. 23, no. 1: 96. <https://doi.org/10.22439/dansoc.v23i1.4040>

---2009: "Critical Theory of World Risk Society: A Cosmopolitan Vision". *Constellations*, vol. 16, no. 1:3-22.

<https://doi.org/10.1111/j.1467-8675.2009.00534.x>

---2002: "The Cosmopolitan Society and Its Enemies". *Theory, Culture & Society*, vol. 19, no. 1-2:17-44.

<https://doi.org/10.1177/026327640201900101>

Bosworth, G., Annibal, I., Carroll, T., Price, L., Sellick, J. & Shepherd, J. 2016: "Empowering Local Action through Neo-Endogenous Development; The Case of LEADER in England". *Sociologia Ruralis*, vol. 56, no. 3: 427-449. <https://doi.org/10.1111/soru.12089>

Bourdieu, P. 1991: *Language and Symbolic Power*. Polity Press: Cambridge.

--- 1986: "The Forms of Capital". in J.G. Richardson (Ed.). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Greenwood: Westport: 241-258.

Castells, M. 2002: *The Castells Reader on Cities and Social Theory*. Oxford: Blackwell.

Damgaard, E. 2018: *Lemvig - en vestjysk verden*, bind I - 1200-1800. Lemvig: Lemvig Museum.

Fallov, M.A. 2011, "The social capital-local community-neighbourhood configuration. Strategies for building bonding and bridging relations in neighbourhood regeneration", *Sociologisk Arbejdspapir*, vol. 2011, no. 32.

Fallov, M.A., Jørgensen, A. & Knudsen, L.B. 2013, "Mobile Forms of Belonging", *Mobilities*, 8, 4: 467-486.

<http://dx.doi.org/10.1080/17450101.2013.769722>

Fallov, M.A. & Jørgensen, A. 2018: "'Welcome in my back yard'- the role of affective practices and learning in an experiment with local social integration in Hjortshøj, Denmark". *Community Development Journal*, 53, 3:500-517. <https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1093/cdj/bsy023>

Farias, I. & Blok, A. 2016: *Urban Cosmopolitics*. Routledge: London.

Featherstone, M. 2002: "Cosmopolis: An Introduction". *Theory, Culture & Society*, vol. 19, no. 1-2: 1-16.

<https://doi.org/10.1177/026327640201900112>

Hall, P.A. & Lamont, M. 2013: "Introduction: Social Resilience in the Neoliberal Era". In P.A Hall and M. Lamont (eds). *Social Resilience in the Neoliberal Era*. Cambridge University Press: Cambridge:1-31.

<https://doi.org/10.1017/CBO9781139542425>

Jakobsen, L.H. & Sørensen, S.Y. & Johansen, K. D. 2014: *Virketrang i Danmark - på jagt efter danske vækstkulturer*, Udarbejdet for REG LAB af Teknologisk Institut, www.reglab.dk.

Johansen, P.H. & Chandler, T.L. 2015: "Mechanisms of power in participatory rural planning". *Journal of Rural Studies*, vol. 40, no. August: 12-20. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2015.05.006>

Jørgensen, A., Fallov, M., Knudsen, L.B. & Skov, H. 2016, "Zones of Belonging", *Geoforum*, vol. 29, pp. 1-29.

<https://doi.org/10.5278/ojs.perspektiv.v15i29.1450>

Jørgensen, A. & Fallov, M. A. 2017: *Velkommen i min bydel*. Aalborg Universitetsforlag: Aalborg.

Jørgensen, A. Fallov, M. & Nielsen, Rikke Skovgaard (forthcoming) "Ask Erik". *Sociologia Ruralis*.

Kumpulainen, K. & Soini, K. 2019: "How do community development activities affect the construction of rural places? A case study from Finland". *Sociologia Ruralis*, vol.59(2) april.

<https://doi.org/10.1111/soru.12234>

Laursen, L.H., Johansen, P.H., Frølund, M. & Christensen, E.M. 2015: *Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi - muligheder og barrierer*. Real Dania og DGI: København.

Massey, D. 2005: *For Space*, London: Sage. <https://doi.org/10.12968/sece.2005.1.361>

McFarlane, C. 2011: *Learning the City: Knowledge and Translocal Assemblage*. Blackwell Publishing: Oxford.

<https://doi.org/10.1002/9781444343434>

- Moulaert, F, F. Martinelli, E. Swyngedouw & S. González 2005: "Towards Alternative Model(s) of Local Innovation", *Urban Studies*, vol. 42 (11):1969-1990. <https://doi.org/10.1080/00420980500279893>
- Portes, A. 1998: "Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology". *Annual Review of Sociology*, vol. 24: 1-24. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.24.1.1>
- Putnam, R. 2000: *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster. <https://doi.org/10.1145/358916.361990>
- Ray, C. 2006: "Neo-Endogenous Rural Development in the EU". In P. Cloke, T. Marsden & P. Mooney (Eds). *The Handbook of Rural Studies*. SAGE Publications Ltd: London: 278-291.
<https://doi.org/10.4135/9781848608016.n19>
- Region Midtjylland 2017: Midt i statistikken. Lemvig Kommune 2017, downloadet fra
<https://www.rm.dk/siteassets/regional-udvikling/midt-i-statistikken/midt-i-statistikken-2017/lemvig.pdf>
14-08-2019.
- Sampson, R.J. 2012: *Great American city*. Univ. of Chicago Press: Chicago.
<https://doi.org/10.7208/chicago/9780226733883.001.0001>
- Svendsen, G.L.H. 2013: "Public Libraries as Breeding Grounds for Bonding, Bridging and Institutional Social Capital: The Case of Branch Libraries in Rural Denmark". *Sociologia Ruralis*, vol. 53, no. 1: 52-73.
<https://doi.org/10.1111/soru.12002>
- Swyngedouw, E. 2004: "Globalisation or 'glocalisation'? Networks, territories and rescaling", *Cambridge Review of International Affairs*, vol. 17(1):25-48. <https://doi.org/10.1080/0955757042000203632>
- Turner, B.S. 2016: "We are all denizens now: on the erosion of citizenship". *Citizenship Studies*, vol. 20, no. 6-7: 679-692. <https://doi.org/10.1080/13621025.2016.1191432>

Winther, M.B. & Svendsen, G.L.H. 2012: "'The Rotten Banana' fires back: The story of a Danish discourse of inclusive rurality in the making". *Journal of Rural Studies*, vol. 28, no. 4: 466-477.

<https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2012.05.003>

Woods, M. 2012: "Rural geography III: Rural futures and the future of rural geography". *Progress in Human Geography*, vol. 36, no. 1: 125-134. <https://doi.org/10.1177/0309132510393135>

---2009: "Rural geography: blurring boundaries and making connections". *Progress in Human Geography*, vol. 33, no. 6: 849-858. <https://doi.org/10.1177/0309132508105001>

---2007: "Engaging the global countryside: globalization, hybridity and the reconstitution of rural place".

Progress in Human Geography, vol. 31, no. 4: 485-507. <https://doi.org/10.1177/0309132507079503>

Woolcock, M. 1998: "Social Capital and Economic Development: Toward a Theoretical Synthesis and Policy Framework". *Theory and Society*, vol. 27, no. 2: 151-208. <https://doi.org/10.1023/A:1006884930135>